

N:o 44.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen; gifven Stockholms slott den 31 januari 1902.

Under åberopande af bifogade i statsrådet förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlägga följande

Förslag

till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o. I grund af — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll — — — icke uppenbara.

Att ej några — — — böte femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner — — — skriften konfiskeras.

Att i hvad rättegångsmål — — — böte femtio riksdaler.

Det skall ock — — — sexton skillingar.

Att protokoll — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas, i andra fall än allmänna lagen och gällande författningar utstaka, att meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, så vidt

de lända dem till skada eller förklenande, eller att meddela eller till tryck utlemna intagningshandlingar eller journaler rörande de å anstalter för sinnessjuka, lasarett eller andra sjukvårdsinrättningar intagna personer, så vidt dessa handlingar lemna upplysning om sjukdomen eller den sjukas personliga förhållanden i öfrigt. Den häremot bryter, böte trettiotre riksdaler sexton skillingar.

Att utdrag af det i riket inrättade straffregister ej må meddelas i vidsträcktare mån, än som föranledes af lag, stiftad i den ordning 87 § regeringsformen stadgar. Den häremot bryter, böte trettiotre riksdaler sexton skillingar.

Att uppgifter, som skattskyldige till ledning för egen taxering aflemna till beskattningsmyndigheter, ej må utlemnas till andra än dem, som enligt skatteförfattningarna ega taga del af samma uppgifter. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.

Att för officiel statistik afsedda uppgifter, som enskilda personer, bolag eller andra samfälligheter, utan att vara dertill genom föreskrift i lag eller författning förpligtade, afgifva, ej må utlemnas. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.

Att memorial och embetsbref, som bankinspektionen eller försäkringsinspektionen, med anledning af verkställd inspektion, afgifver angående banks eller försäkringsanstalts förhållanden, äfvensom svarskrifvelser å sådana embetsbref, icke må utlemnas, der ej Konungen för särskildt fall annorlunda förordnar. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.

Att ansökning — — — femtio riksdaler.

Att sådant — — — hufvudsaken.

I öfrigt, — — — stadgadt är.

Kongl Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

Hj. L. Hammarskjöld.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet
inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott fredagen den 31 januari 1902*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre von OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: herr VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 HAMMARSKJÖLD,
 WESTRING.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hammarskjöld anförde i underdånighet:

»Den komité, åt hvilken Eders Kongl. Maj:t genom nådigt beslut den 5 oktober 1894 uppdrog att granska stadgan angående sinnessjuka den 2 november 1883 och afgifva förslag till de förändringar deri, som kunde anses vara af behovet påkallade, anförde i underdånig skrifvelse den 29 februari 1896, hvarmed öfverlemnades förslag till ny stadga angående sinnessjuka, att komitén ansett sig böra uttala, att, derest sådant legat inom komiténs uppdrag, komitén, för tillgodoseende af de sinnessjukes och deras anhöriges berättigade kraf derpå, att obehöriga personer icke kunde få kännedom om vissa de sinnessjuka rörande

handlingar, hvilka afsåge grannlaga och under alla omständigheter rent personliga förhållanden, velat hemställa om sådan ändring i tryckfrihetsförordningen, att tillgång till dylika handlingar uttryckligen inskränktes till den sjukes målsman eller annan, som för afgiften ansvarade, i all synnerhet som grunden för nämnda förordnings förbud mot att meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra självården och kyrkodisciplinen rörande handlingar i afseende på enskilda personers lefverne och seder, så vida de lände dem till skada eller förklenande, torde vara i ännu högre grad tillämplig å de uti ifrågavarande afseende af läkare och andra personer lemnade uppgifter.

En likartad fråga väcktes äfven vid utarbetandet af förslag till nya föreskrifter beträffande vissa andra sjukvårdsinrättningar.

Sedan Eders Kongl. Maj:t den 15 april 1898 i nåder uppdragit åt en komité att uppgöra förslag i fråga om behöfliga förändringar i gällande bestämmelser angående länslasaretten och andra sjukvårdsinrättningar, som kunde anses böra i väsentliga delar med dem likställas, aflefnade denna komité med underdånig skrifvelse den 30 januari 1899 betänkande jemte förslag, bland annat, till lasaretsstadga och till sjukstugestadga. I den underdåniga skrifvelsen anförde komitén, att då hvad af komiterade för granskning af stadgan om sinnessjuka uttalats om önskvärdheten af inskränkning utaf den hittills i lag medgifna rätten att taga del af handlingar, som anginge sinnessjuka personer, torde ega sin fulla giltighet jemväl med afseende å handlingar och journaler, som rörde lasaretspatienter, komitén, hvilken på grund af tryckfrihetsförordningen ansett sig icke kunna föreslå tillfyllestgörande bestämmelser mot missbruk härutinnan, i underdånighet hemstälde, att Kongl. Maj:t täcktes vilja gå i författning om beredande af sådan ändring i tryckfrihetsförordningen, hvarigenom innehållet af vissa i förslaget omnämnda journaler, hvilka till största delen innehölle uppgifter om patienters rent personliga förhållanden, skyddades mot obehörigt utspridande och rätten att taga del af journalerna förty begränsades till särskildt angifna personer.

Efter det stadga angående sinnessjuka utfärdats den 14 juni 1901 samt lasaretsstadga och sjukstugestadga den 18 oktober samma år, har chefen för civildepartementet med särskilda skrivelser för den åtgärd, som kunde föranledas af hvad komitéerna anført i fråga om ändring i tryckfrihetsförordningen, till chefen för justitiedepartementet öfverlemnat exemplar af komitéernas ofvan anmärkta skrivelser med dertill hörande betänkanden och förslag.

Att vissa af de handlingar, som enligt ofvanberörda författningar

erfordras för patients intagande å deri afsedda sjukvårdsinrättningar, liksom de journaler, hvilka enligt samma författningar skola föras, måste om de sjukens personliga förhållanden innehålla upplysningar, som stundom kunna vara af den mest grannliga beskaffenhet, är uppenbart. Det lär derför obestridden vara en brist i tryckfrihetsförordningen, att stadgande saknas om skydd mot obehörigt offentliggörande af dylika handlingar. Att det icke redan tidigare visat sig nödigt att afhjelpa denna brist, kan endast förklaras deraf, att ett sådant skydd ansetts vara en så naturlig sak, att det endast sällan torde hafva inträffat att någon ifrågasatt att få begagna sig af rätten att offentliggöra handling af sådan beskaffenhet, som ofvan angifvits. Då emellertid nu fråga om införande af dylikt skydd blifvit väckt, torde det vara angeläget att åtgärder i detta syfte så fort som möjligt blifva vidtagna.

Tydligtvis kan det icke ifrågakomma att i tryckfrihetsförordningen närmare angifva i hvad mån ifrågavarande handlingar skola vara undandragna offentligheten, utan torde i sagda förordning allenast böra införas förbud mot att meddela eller till tryck utlemna omförmälda intagningshandlingar och journaler, så vida de lemna upplysning om patientens sjukdom eller hans personliga förhållanden i öfrigt. Ett sådant förbud kan emellertid, såsom äfven framgår af de båda komitéernas yttranden, icke göras ovilkorligt. I stadgan angående sinnessjuka innehålles, förutom föreskrifter om inspektörens åliggande att granska intagningshandlingar och journaler samt om öfverläkarens skyldighet att för direktionen framlägga samma handlingar och journaler till granskning, äfven bestämmelse, att det är den sjukens målsman såväl som den, hvilken för afgiften ansvarar, obetaget att, efter anmälan hos vederbörande, inom anstalten taga kännedom af der förda journaler i hvad de röra den sjuke. Enligt bestämmelser i lasaretsstadgan och sjukstugestadgan åligger det vederbörande läkare att, på anhållan af den sjuke, af offentlig myndighet eller, der läkaren så pröfvar lämpligt, målsman eller anhörig, afgifva intyg enligt sjukjournalen. Dessa bestämmelser såväl som andra liknande särskilda föreskrifter om tillhandahållande af ifrågavarande handlingar böra tydligen fortfarande vara gällande. Den inskränkning i det ifrågasatta förbudet, som sålunda blifver erforderlig, torde, liksom fallet är med motsvarande inskränkning i gällande förbud mot att meddela eller utlemna vissa utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, kunna erhålla den affattning, att meddelandet eller utlemnandet icke är tillåtet i andra fall än allmänna lagen och gällande författningar utstaka.

Det nya stadgandet synes ock lämpligen böra hafva sin plats i det stycke af § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen, der sistnämnda förbud nu innehålles. I följd häraf torde det år 1900 i samma stycke inskjutna stadgandet om förbud mot meddelande af utdrag af straffregistret böra öfverflyttas till en särskild punkt.

I skrifvelse den 30 innevarande månad har chefen för finansdepartementet, under åberopande af hvad han till statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 11 innevarande januari anfört i fråga om behovet att från offentlighet freda såväl uppgifter, som till beskattningsmyndigheter aflemnas rörande skattskyldiges ekonomiska förhållanden, som ock i vissa fall enskildes till offentlig myndighet afgifna statistiska uppgifter, hemställt, huruvida icke i § 2 i tryckfrihetsförordningen, framför det stycke, som började med orden »att ansökning om patent», borde införas två nya stycken, ungefärligen så lydande:

»Att uppgifter, som till beskattningsmyndigheter aflemnas rörande skattskyldiges ekonomiska förhållanden, ej må utlemnas till andra än dem, som enligt skatteförfattningarna ega att i och för taxeringen taga del af dessa uppgifter. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.

Att för den officiella statistiken afsedda uppgifter, som af enskilda personer, bolag eller föreningar till offentliga myndigheter frivilligt afgifvas, ej må utlemnas. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.»

Hvad först angår beredande af skydd mot offentliggörande åt uppgifter till beskattningsmyndigheterna tillåter jag mig erinra, att Eders Kongl. Maj:t den 11 innevarande januari på finansdepartementets fördragning beslutit att i nådig proposition föreslå Riksdagen att för år 1903 till upptagande i riksstaten för samma år åtaga sig en särskild bevillning under namn af inkomstskatt att utgå enligt ett propositionen bilagdt förslag till förordning om inkomstskatt. Den skatt, som genom nämnda förordning skulle införas, utgör en med obligatorisk själfdeklaration förbunden progressiv inkomstskatt; och innehåller förslaget följaktligen stadganden om förpligtelse för skattskyldige att afgifva uppgifter till ledning vid taxeringen.

Vid det tillfälle, då aflåtandet af berörda proposition beslöts, anförde chefen för finansdepartementet, bland annat, att det vore en ostridig nödvändighet, att de skattskyldiges själfdeklarationer så mycket som möjligt fredades från offentlighet. Förslaget till förordning om inkomstskatt sörjde i sin mån för vinnandet af detta syftemål genom

de i 34 § 2 mom. meddelade bestämmelser derom, att, utom vederbörande kronoombud, endast taxeringsmyndighets ordförande med biträde af en ledamot finge granska deklarationerna, att för innehållet af sålunda granskad uppgift icke finge inom taxeringsmyndighet lemnas vidare redogörelse, än som för taxeringen oundgängligen erfordrades, att deklarationerna icke skulle vara tillgängliga för andra än vissa uppgifna personer och ej finge utan den skattskyldiges samtycke intagas i vederbörande beskattningsnämnds protokoll, samt att deklarationerna skulle behörigen förvaras och efter viss tids förlopp förstöras. Dessa bestämmelser blefve emellertid kraftlösa, så länge det enligt tryckfrihetsförordningen stode en hvar öppet att utbekomma afskrift af afgifven deklaration.

Lika med chefen för finansdepartementet anser jag det ligga i öppen dag, att införandet af obligatorisk sjelfdeklaration med nödvändighet förutsätter deklarationernas skyddande från offentlighet, och att för sådant ändamål ett tillägg i tryckfrihetsförordningen är erforderligt.

Det skulle emellertid näppeligen vara lämpligt att låta det ifrågasatta skyddet omfatta icke allenast de uppgifter till beskattningsmyndigheterna, som äro att hänföra till sjelfdeklarationer, utan äfven de i 14 § af gällande bevillningsförordning och 25 § af den föreslagna nya förordningen omförmälda uppgifter, hvilka afse att tjena till ledning vid taxering af andra än dem, som lemnat uppgifterna. Vissa af dessa uppgifter meddelas af offentliga myndigheter och böra uppenbarligen icke undandragas offentligheten. Ej heller de öfriga synas vara af sådan beskaffenhet, att det kan anses erforderligt att skydda dem från offentliggörande. Hvad särskildt angår de i 14 § bevillningsförordningen afsedda uppgifter har, så vidt känt är, något behof af sådant skydd hittills icke visat sig. De komiterade, som uppgjort förslag till förordning om inkomstskatt, hafva icke heller ifrågasatt skydd för andra uppgifter än dem, som afse egen beskattning, liksom ock de ofvan anmärkta bestämmelserna i förslaget § 34 mom. 2 endast hafva afseende å dylika uppgifter.

Det uti ifrågavarande hänseende erforderliga stadgandet i tryckfrihetsförordningen torde därför böra afse allenast de uppgifter, som skattskyldige till ledning för egen taxering aflemna till beskattningsmyndigheter. Uppenbart torde vara att till dylika uppgifter böra hänföras, bland andra, äfven de, som för omyndigs eller frånvarandes taxering lemnas af förmyndare eller god man, liksom de, hvilka för taxering af bolag eller annan samfällighet afgifvas af samfällighetens styrelse eller förvaltning.

Vidkommande derefter frågan om skydd mot offentliggörande af vissa statistiska uppgifter, åsyftas i förberörda skrifvelse allenast sådana för den officiella statistiken afsedda uppgifter, som af enskilda personer, bolag eller föreningar till offentliga myndigheter frivilligt afgifvas. Dylika frivilliga uppgifter torde för närvarande endast förekomma i fråga om den så kallade arbetsstatistiken. Såsom bekant hafva arbetsstatistiska undersökningar fortgått alltsedan år 1897, om än hittills mera försöksvis, då endast extra anslag till mindre belopp varit för ändamålet beviljade. I innevarande års statsverksproposition har emellertid föreslagits beviljande af medel för en permanent arbetsstatistisk utredning, hvilken, på sätt chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning den 11 i denna månad närmare utvecklade, skulle anordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som funnes angifna i åberopadt memorial af förste aktuarien å kommerskollegii statistiska afdelning.

I detta memorial anfördes i fråga om behofvet af skydd uti ifrågasvarande hänseende, att erfarenheten af det försök, som vid 1899 och 1900 års undersökningar af den mekaniska verkstadsindustrien gjorts, att från arbetsgifvarne bekomma utförliga och exakta uppgifter rörande verkstadsdriften, i ett afsevärdt antal fall till fullo bekräftat de farhågor, som redan förut uttalats rörande arbetsgifvarnes ovillighet att i detta afseende lemna detaljerade upplysningar om sin verksamhet. Uppenbart vore ju ock att en arbetsgifvares benägenhet att till offentlig myndighet lemna sådana upplysningar skulle vara skäligen ringa och att hans betänkligheter i förevarande fall måste vara fullt berättigade, så länge, enligt hvad fallet vore i Sverige i motsats till vissa andra länder, dylika uppgifter betraktades såsom offentliga handlingar och sålunda tillhandahölles en hvar, som påfordrade handlingarnas utlemnande i afskrift. Äfven om sådant ännu icke skett, kunde det dock tänkas, att, derest detta förhållande finge fortfara, de afgifna uppgifterna kunde blifva på detta sätt missbrukade till enskilda personers synnerliga skada. Det syntes därför vara högst angeläget att, för såvidt statistiska uppgifter icke skulle, såsom någon gång händt, rent af vägras eller afsigtligt förvanskas, det i lagstiftningsväg blefve fastslaget, att sådana statistiska uppgifter, hvilka af enskilda personer frivilligt afgåfves till offentlig myndighet, icke vore att betrakta såsom offentliga handlingar, åtminstone icke förr än efter förloppet af så lång tid, att uppgifterna icke längre kunde anses hafva aktuellt intresse. Hade väl en sådan lagbestämmelse blifvit införd, torde den ovedersägligen

svåraste stötestenen för bekommande af tillförlitliga primäruppgifter vara aflägsnad.

Det torde icke kunna betviflas, att sådant skydd, som i anförda memorial ifrågasatts, verkligen är nödigt för att de arbetsstatistiska undersökningarna skola kunna komma att fullständigt uppfylla det ändamål, som med dem åsyftas. Tydligt är ock, att skyddet ej står att vinna på annan väg än genom införande af stadgande derom i tryckfrihetsförordningen. Några grundade betänkligheter häremot synas icke böra möta, då skyddet skulle gälla endast sådana uppgifter, som frivilligt aflämnas. Särskildt är att märka att i fråga om en stor del af dessa uppgifter skyddets införande utgör en förutsättning för uppgifternas erhållande.

Då tryckfrihetsförordningens 2 § endast afser offentliga handlingar, och enär ifrågavarande uppgifter äro afsedda för den officiella statistiken, torde det ej vara erforderligt att särskildt uttala den förutsättningen att uppgifterna afgifvas till offentliga myndigheter. Tvärtom skulle ett sådant uttalande möjligen, vid det förhållande att uppgifterna ofta icke aflämnas direkt till offentliga myndigheter utan uppsamlas af agenter eller korrespondenter, kunde vålla någon osäkerhet om stadgandets räckvidd.

Uti ofvanberörda skrifvelse har chefen för finansdepartementet vidare förordat införande i tryckfrihetsförordningen af stadgande i syfte att från offentlighet freda vissa bankinspektionen rörande handlingar.

I detta afseende anföres i skrifvelsen, att om undersökning, som af bankinspektören eller assistenten å finansdepartementets bankbyrå verkställdes hos enskild bankinrättning, föranledde anmärkningar af det slag, att de icke lämpligen kunde framföras till bankstyrelsen endast muntligen, anmärkningarne tydligen borde på annat sätt bringas till styrelsens kännedom. Detta kunde ske antingen sålunda, att af bankinspektören till chefen för finansdepartementet afgifvet memorial angående bankinspektion delgäfves vederbörande bankstyrelse, eller ock genom bref, som bankinspektören efter föregående föredragning för chefen för finansdepartementet afläte till bankstyrelsen. Vid det förra tillvägagångendet, som tillförene begagnats, lede det intet tvifvel att bankinspektörens memorial enligt § 2 tryckfrihetsförordningen hörde till de handlingar, som finge i allmänt tryck utgifvas, och lika litet kunde vid det numera tillämpade förfarandet, att bankinspektören efter sådan före-

dragning, hvarom förut blifvit sagdt, skriftligen meddelade bankstyrelsen sina erinringar, ifrågasättas annat, än att sådana af bankspektören aflåtna bref borde rubriceras såsom embetskrifvelser och följaktligen tillhörde offentligheten. Offentliggörandet af berörda handlingar skulle emellertid uppenbarligen kunna medföra mycket stora vådor. Bankspektörens ifrågavarande meddelanden berörde nemligen bankens intimaste förhållanden, liksom i dem ofta omnämndes de förbindelser, hvori bankens kunder häftade. Offentliggörandet af bankspektörens anmärkningar skulle därför lätteligen kunna medföra en afsevärd och af de verkliga förhållandena icke betingad rubbning i en banks kredit, och detta tilläfvventyrs vid en sådan tidpunkt, att de betänkligaste följder kunde deraf uppstå. Att bankspektörens meddelanden, så vidt de berörde enskildas förhållanden till banken, icke borde kunna i tryck framläggas för allmänheten framginge redan såsom en konsekvens af den i vår banklagstiftning intagna bestämmelse, att enskildas förhållanden till bankerna icke finge för allmänheten yppas. Det vore tydligt att denna för bankstyrelser och tjänstemän närmast uppställda regel borde anses allmängiltig, så att icke de förhållanden, som det vore dessa förbjudet att yppa, finge bringas till allmänhetens kännedom genom publicerande af bankspektörens meddelanden. Hvad sålunda vore sagdt om bankspektörens meddelanden gälde i tillämpliga delar äfven om de såsom svar å desamma aflåtna skrifvelser från vederbörande bankstyrelser. Då, för att bankinspektionen icke måtte förryckas, det alltså vore af nöden, att memorial och embetsbref, som bankspektören med anledning af verkställd inspektion afgåfve, äfvensom bankernas svarsskrifvelser undantoges från de handlingar, som finge till tryck utlemnas, föreslog chefen för finansdepartementet, att efter de båda förut afhandlade af honom förordade tilläggen till § 2 i tryckfrihetsförordningen måtte införas ett ytterligare stycke af ungefärligen följande lydelse:

»Att memorial och embetsbref, som den af Konungen förordnade bankspektören, med anledning af verkställd inspektion, afgifver angående banks förhållanden, äfvensom svarsskrifvelser å sådana embetsbref icke må, der ej Konungen i statsrådet annorlunda förordnar, utlemnas. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.»

I fråga om behovet af ett stadgande i nämnda syftning är jag af samma tanke som chefen för finansdepartementet. Om i stadgandet användes uttrycket bankinspektionen i stället för bankspektören, kan detsamma vinna behörig tillämpning äfven i händelse den myndighet, som utöfvar uppsigt öfver bankerna, erhåller en förändrad organisation.

Då hvad i fråga om bankinspektionen anförts, eger väsentligen samma giltighet beträffande inspektionen öfver försäkringsanstalterna, synes den ifrågasatta föreskriften böra omfatta äfven handlingar tillhörande försäkringsinspektionen.»

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst ett i enlighet med det afgifna yttrandet upprättadt förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen, hemställde han i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes, med godkännande af förslaget, framlägga det samma till Riksdagens antagande.

Med bifall till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen förordna, att det anmälda förslaget skulle till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framläggas medelst nådig proposition, af den lydelse bilagan litt. B vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.
